Inlägg utifrån

Redaktör: Kristina Räf
kristina.raf@lakartidningen.se

Läkartidningens sista sidor, »Inlägg utifrån«, är ett forum för pennor som kan ge ett utifrånperspektiv på hälso- och sjukvården. Avdelningen reserveras alltså för skribenter andra än läkare.

Veckans skribent



Nils-Eric Sandberg

Nils-Eric Sandberg, mångårig ledarskribent på Dagens Nyheter, tillika krönikör under täcknamnen Sander och Sandeman, är idag frilansskribent, föredragshållare och författare.

Vårt behov av idrott

Idrott är nyttigt för hälsan. Alla, nästan, har väl fått veta att motion håller vikten nere och musklerna i form. Lite vardagssport är inte så svårt. Med hjälp av inliners kan man numera åka skridsko året om.

Det är inte farligt att äta sig mätt om man rör på sig.

Kanske idrotten är viktig för folkhälsan – om den lockar fler ungdomar att sporta lite mellan dataspelen, och får vuxna att motionera. Problemet är väl att den idrott som speglas i massmedierna är elitidrotten. Sportjournalistiken handlar ytterst sällan om sporten – alltså träning, teknik etc. Journalisterna skriver och talar i stället nästan enbart om den som vinner, eller åtminstone bör vinna, eller borde. Svensk idrott tar sällan så många guldmedaljer i OS och VM som veckorna innan själva tävlingarna börjar. De som inte orkar hänga med eliten kanske föredrar att sporta virtuellt, med några öl framför TVn.



Från medicinsk synpunkt, och juridisk, borde boxning ses som organiserad misshandel, låt vara utförd i ett visst regelverk.

Ett par idrotter har märkliga effekter på hälsan. En studentkamrat, Lennart Brandt, dåvarande elitgymnast, numera överläkare i Lund och docent i neurokirurgi, berättade på ett studentjubileum om erfarenheterna av sitt yrke. Särskilt avrådde han från dykning i okända vatten, och boxning.

I en amerikansk undersökning fick 100 boxare, aktiva och f d, frågan: Tror du att boxningen kan ha negativt påverkat ditt nervsystem? 10 procent svarade ja, 10 procent svarade nej. 80 procent förstod inte frågan.

Boxning kallas av något skäl sport. En tidigare världsmästare i tungviktsboxning, Muhammed Ali, har av en rad sportjournalister fått titeln »världens främste idrottsman«. Det som renommerade honom denna utmärkelse för färdighet i kroppsövningar var hans eminenta förmåga att slå folk på käften.

Jag kan något lite förstå intresset för boxning. Slagsmål i olika former har varit en huvudsysselsättning för stora grupper i historien och fått stor uppmärksamhet. Enviget är också ett stående tema inom teater och film. Det har nog folk i alla tider funnit spännande. Romarna gick av tekniska skäl inte på bio – de skulle nog ha underkänt filmvåldet som artificiellt. De gick hellre till gladiatorspelen på Colosseum för att se »the real stuff«.

Från medicinsk synpunkt, och juridisk, borde boxning ses som organiserad misshandel, låt vara utförd i ett visst regelverk. Matchen övervakas av en s k ringdomare. Detta garanterar inget fair play, eftersom ringdomaren inte ska se till att båda får slå lika många slag på varandra. Tvärtom ska domaren underkänna offret, och inte, som i alla andra sporter, den skyldige.

En besynnerlig funktion.

Visserligen bygger idrotten på en princip av konkurrens: deltagarna ska kämpa mot varandra. Men de flesta idrotter är relativt fredliga. Golfspelare får använda klubban endast mot bollen. I tennis skiljs

spelarna åt av ett nät. Höjdhoppare kämpar endast mot ribban.

Våld förekommer i andra s k idrotter, som fotboll och ishockey. Men där ses allvarliga skador som biverkningar utanför idrottens egentliga syfte. Endast boxningen har som huvudsyfte att den ena parten ska slå den andra medvetslös.

Knock-out innebär att ena parten utsatts för så grov misshandel att han är oförmögen att resa sig. Detta ses bland sportens vänner som det finaste uttrycket för boxningens inneboende väsen.

Jag läste en gång en artikel om boxning av David Ingvar. Han visste, till skillnad från alla inom denna sport, mycket om hjärnan. Och han beskrev i detalj vad en knock-out innebär. I princip leder slaget till att en rad nervtrådar slits av i hjärnan på den slagne boxaren; han får en obotlig hjärnskada. Det är därför den som utdelat slaget hyllas med applåder av publiken.

Hjärnskadan är irreversibel.

Det hindrar inte att den medvetslöse – om han vaknar upp; sådant händer – fortsätter att boxas. Summan av en rad knock-outslag blir dock i längden inte nyttig för hälsan.

Även om en boxare efter ett slag mot huvudet behåller sansen – i uttryckets mer fysiska betydelse – kan han få hjärnskador. Två av de stora inom sporten, Ali Muhammed och Ingemar Johansson, lider nu av Alzheimer. Kanske kan det ha något samband med många slag mot huvudet?

Hjärnan är för många ett viktigt organ. Det borde användas för mer subtila verksamheter än boxning. Detta gäller även journalister.

År 1958 vann Ingemar Johansson över amerikanen Eddie Machen i en sällsynt brutal match. Efter ett hårt slag hamnade Machen sittande på repen, helt försvarslös. Johansson stod framför honom och slog minst ett dussin hårda slag mot ansiktet, tills Machen föll i golvet. Denna sportsliga prestation belönades med entusiastiska hyllningar i pressen.

Kronofogden i Helsingborg, Sten Sjöholm, ogillade boxning. Han polisanmälde Ingemar Johansson för misshandel. Sportjournalisterna blev vansinniga, denna gång av ilska.

Som chefredaktör startade Herbert Tingsten Dagens Nyheters kampanj mot boxning. Den fortsatte under många år. Vi argumenterade för ett förbud mot proffsboxning. Det infördes 1969.

En statlig utredning föreslog nyligen att förbudet mot proffsboxning ska slopas. Idrottsministern Mona Sahlin har välkomnat ett sådant beslut.

Kanske borde entusiasterna för boxning föregå med gott exempel genom att själva gå upp i ringen. Frågan är huruvida ett knock-outslag skulle förändra deras intellektuella attityd till denna verksamhet.

Det finns fler idrotter med inslag av våld. Krig är den klassiska prototypen för konfliktlösning. I många tusen år har olika grupper, som inte lyckats bli överens i debatterna, försökt hitta en logisk lösning genom att slå ihjäl varandra och på detta sätt visa att den ihjälslagna motparten hade fel i sin argumentation.

Krig har nu, på vissa ställen, ersatts av skenbart mera sofistikerade former av våld, såsom fotboll.

En klassisk tanke inom filosofi och psykologi kallas sublimering. Det innebär att en konflikt via omformuleringar förs upp till en högre nivå – där den kan lösas utan grovt fysiskt våld. Modern fotboll kan ses i detta perspektiv.

Nationer och klaner vill bekämpa varandra. Med krig på klassiskt maner leder det till manspillan och därmed dyrbar förlust av skattebetalare.

Kan vi hitta ett förhållandevis fredligt substitut för krig med mycket vapen och våld?

Kanske ligger substitutet i fotboll. Visserligen innebär fotbollen strid som utkämpas enligt samma princip, fast ofta utan vapen. Men ibland spelas matcher under relativt fredliga former. De strider mellan Danmark och Sverige som pågick från 1000-talet till 1710 har numera ersatts av årliga fotbollsmatcher. Aggressionen mellan parterna har förmodligen inte dämpats, men den har fått något fredligare former.

Det jag läst och sett om fotboll i Stockholm ger mig inget hopp om att fotboll kan vara ett fredligare substitut för ett nytt världskrig. Inför en fotbollsmatch i Stockholm fylls T-banan av en bataljon poliser. Ytterligare några bataljoner skickas ut på stan för att skydda några kvarter från den vandalisering som en genomsnittlig fotbollsmatch utlöser.

Kan vi inte hitta mer genomtänkta substitut för krig? Här en lista på tänkbara reformer:

Den första är att alla lag ska få vinna. Detta är sportjournalisternas dröm: att alla lag vinner. Tyvärr har journalisterna inte insett att lagidrott är ett nollsummespel: om ett lag vinner måste motståndaren förlora.

Säg att en ny ordningslag upphäver detta dilemma och låter alla lag från Stockholm och Göteborg alltid vinna. Hjälper det?

Nej. Om ett lag förlorar vill lagets fans (obs: engelska) kompensera nederlaget genom att slå ihjäl ett antal av vinnarlagets fans.

Och, det omvända.

Många tror att fotbollsvåldet kan stoppas om alla matcher spelas på hemlig plats och tid, utan åskådare. Men det hjälper inte: så snart resultatet blir känt börjar AIKare och Djurgårdare etc att slå ihjäl varandra.

Utan: Resultaten av matcherna måste hemligstämplas i 50 år.

Då kan det bli frid.

Men detta stoppar inte allt idrottsvåld. Den 1 september beslutade Svenska ishockeyförbundet att åldersgränsen för kroppstackling ska sänkas från 16 till 11 år. »Det är nyttigt, det hjälper sporten att utvecklas,« sade, i radio, en som var ishockeytränare för ungdom.

Ett idrottsförbund bestämmer att barn från 12 år ska tränas att använda våld i sin sport. Detta idrottsförbund får av regering och riksdag pengar från skattemedel.

Jag rekommenderar idrottsministern Mona Sahlin att ge ett gott föredöme genom följande:

Att gå en boxningsmatch mot Paolo Roberto (om hanb nu inte lägger av); att sedan ställa sig mellan AIKs och Djurgårdens fanklubbar efter ett fotbollsderby; sedan gå in i en ishockeyrink där de offentligt avlönade tränarna uppmanar till kroppstacklingar.

Sedan kan hon säga något om förnuftet i denna statliga idrottspolitik. Om hon då kan säga något.

Nils-Eric Sandberg

Illustration: Helena Lunding